

ÚVAHY ROZPRAVY ROZHOVORY

Peter Hulényi*

Päť otázok trilaterálnej spolupráce

Pred viac ako dvoma rokmi začala *Kanadská vládna agentúra pre rozvojovú pomoc* (Canadian International Development Agency, CIDA) rokovať paralelne s Českom, Poľskom, Maďarskom a Slovenskom o možnosti spoločných projektov v krajinách tretieho sveta. Mechanizmus tejto tzv. trilaterálnej spolupráce sa rodil pomaly a ťažko. Viacerí k nemu prístupovali rezervovane, až skepticky. Napriek tomu sa zámer podaril. Začiatkom júna 2004 boli spustené prvé slovensko-kanadské rozvojové projekty. Slovensko sa tak stalo prvou krajinou Vyšehradskej štvorky, v ktorej done-

* *Peter Hulényi, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky (Peter_Hulenyi@foreign.gov.sk)*

dávna virtuálny pojem trilaterálnej spolupráce dostal konečne reálne rozmery. Ako tento model vznikal, ako funguje, ale najmä, aký má zmysel?

„Trilaterálka“ – heslo bez obsahu?

Dlhé roky bola obsahom rokovaní Slovenska s vyspelými krajinami podpora našich integračných ambícií. V diskusiách dominoval prístupový proces do OECD a neskôr NATO a Európskej únie (EÚ) a na iné témy často neostávalo veľa času. Táto etapa je definitívne za nami. Slovenská zahraničná politika dostala nový priestor a nové možnosti. Jednou z nich je rozvojová pomoc, ktorá má svoje pevné miesto vo vonkajších vzťahoch EÚ, jej jednotlivých členov i ďalších donorov. Je len samozrejmosťou, že rokovania s vyspelými krajinami stále častejšie smerujú k rozvojovým témam. No a keď sa začne hovoriť o rozvojovej pomoci, zákonite sa končí pri trilaterálnej spolupráci. Presný význam tohto termínu síce nepoznáme, ale je nový, a najmä dobre znie. Čo sme dohodli na rokovaní? Trilaterálnu spoluprácu. A je to. Ostáva už iba „detail“ – naplniť záujem dvoch donorov reálnym obsahom a vymyslieť postup a formu realizácie. „Trilaterálka“ nie je magickým heslom, ktoré stačí vysloviť. Skúsenosť s Kanadou potvrdzuje, že začatie trilaterálnej spolupráce vyžaduje mnoho času a energie, ale v konečnom dôsledku prináša zaslúžené ovocie.

Jeden model či spektrum možností?

Na prvý pohľad pokrýva trilaterálna rozvojová spolupráca nespočetné množstvo odtieňov a variácií. V praxi má však táto metóda pomerne jednoduchnú formu. Zjednodušene povedané, dvaja donori sa dohodnú na spoločnej aktivite v rozvojovej krajine a variabilita spočíva už len v tom, v ktorej fáze projektového cyklu sa spolupráca spustí. V ideálnom prípade by sa mohla začať už pri identifikácii problému u prijímateľa pomoci. Minimálnym variantom je spolupráca donorov až na samotnom konci projektového cyklu pri vyhodnotení jeho výsledkov a dopadov. V slovensko-kanadskom prípade sa trilaterálna spolupráca začína po uzávierke grantového kola, vo fáze posudzovania podaných projektových návrhov.

Ako vyzerá trilaterálna spolupráca v praxi?

Po vyradení projektov, ktoré nespĺňajú formálne kritériá, sa v Bratislave zídu kanadskí konzultanti, pracovníci slovenskej *administratívnej*

Tabuľka 1 Zoznam trilaterálnych projektov spolufinancovaných CIDA v roku 2004

<i>Inštitúcia</i>	<i>Zameranie projektu</i>	<i>Partnerská krajina</i>
Daphne	Vybudovanie kapacít vládnych a mimovládnych organizácií pracujúcich na implementácii Ramsar a Karpatskej konvencie	Srbsko a Čierna Hora
Integra	Rozvoj malého podnikania pre sociálnu skupinu „ženy v ohrození“	Srbsko a Čierna Hora
Movet	Zlepšenie výhrevného systému pre základnú školu a Slovenské gymnázium v Báčskom Petrovci	Srbsko a Čierna Hora
Človek v ohrození	Zlepšenie multietnického spolunažívania v Kosove	Srbsko a Čierna Hora
Tebrico	Projektová štúdia pre výstavbu mosta v meste Lapovo	Srbsko a Čierna Hora
Slovenská únia slabozrakých a nevidiacich	Vytváranie podmienok na vzdelávanie a komunikáciu v Braillovom písme	Srbsko a Čierna Hora
Človek v ohrození	Zlepšenie vzdelávania žien na afganskom vidieku	Afganistan
Ústav molekulárnej biológie SAV	Technologická podpora a budovanie kapacít v oblasti identifikácie geneticky modifikovaných organizmov	Bosna a Hercegovina
Martimex	Riešenie environmentálnych problémov v oblasti erózie pôdy	Kirgizsko
Energy Consulting	Tvorba národnej energetickej stratégie prostredníctvom rozvoja regionálnej infraštruktúry	Kirgizsko
MicroStep	Zlepšenie kvality predpovede počasia, detekcie, predikcie a ohlasovania meteorologických zmien	Macedónsko
E-Est	Zdroje podzemnej vody pre mongolských kočovných pastierov	Mongolsko
Štátny geologický ústav Dionýza Štúra	Geologický prieskum zameraný na kovy platinovej skupiny a kovy vzácnych zemín	Mongolsko
Slovenské biologické služby	Podpora potravinovej sebestačnosti a aplikácia nových postupov v oblasti biotechnológií	Mongolsko
Geofyzikálny ústav SAV	Zlepšenie monitoringu zosuvov pôdy a príprava opatrení pre ohrozené oblasti	Uzbekistan

a *kontraktačnej jednotky* a Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky (MZV SR). Vytvorené tímy posudzujú a hodnotia projekty podľa vopred stanovených pravidiel a kritérií. Zároveň spoločne hľadajú projekty, ktoré by zapadali rovnako do kanadských i slovenských sektorových a teritoriálnych priorit. O pridelení grantov rozhoduje riadiaci výbor pri MZV SR, ktorého členom je aj predstaviteľ CIDA, ktorý už po predchádzajúcich konzultáciách s Ottawou vie povedať, o spolufinancovanie ktorých projektov má kanadská strana záujem. Do projektu vstupuje CIDA 50-percentným vkladom (maximálne však vo výške 500 000 CAD, t. j. približne 1,5 mil. Sk). Podmienkou je, aby projekt schválil riadiaci výbor a získal tak slovenský grant. V doterajších troch grantových kolách CIDA schválila 50-percentný finančný vstup do 15 slovenských projektov. Celkovo tak slovenská rozvojová pomoc dostala od Kanady k dispozícii viac ako 1 mil. CAD. Najviac spoločných projektov (šesť) bolo schválených pre Srbsko a Čiernu Horu, ktoré je zatiaľ jedinou slovenskou programovou krajinou. Z projektových krajín slovenskej oficiálnej rozvojovej pomoci (Official Development Aid, ODA) mala Kanada najväčší záujem o Mongolsko (schválené tri spoločné projekty) a Kirgizsko (dva projekty). Po jednom spoločnom projekte spolufinancujú Kanaďania v Afganistane, Bosne a Hercegovine, Macedónsku a Uzbekistane (prehľad 15 slovensko-kanadských trilaterálnych projektov je uvedený v tabuľke 1).

Bude slovensko-kanadská skúsenosť inšpiráciou?

Zdá sa, že konkrétne výsledky slovensko-kanadskej spolupráce by mohli inšpirovať a motivovať ďalších bilaterálnych i multilaterálnych donorov. Slovenské zastupiteľské úrady vo vyspelých krajinách preto pred nedávnom zisťovali ich prípadný záujem o spoločné rozvojové projekty. Hľadal sa najmä reálny prienik so slovenskými teritoriálnymi a sektorovými prioritami. Výsledok bol naozaj povzbudivý – z 15 oslovených donorov sa k trilaterálnej spolupráci postavili skepticky iba Dánsko a Francúzsko. Ostatné vyspelé krajiny reagovali na slovenskú ponuku ústretovo a so záujmom.

O spoluprácu na západnom Balkáne prejavili záujem najmä Rakúsko a Írsko. Ďalšími potenciálnymi partnermi slovenskej ODA v tomto regióne sú severské krajiny – Švédsko, Nórsko a Fínsko. V prípade troch slovenských teritoriálnych priorit v Afrike by mohli byť prirodzenými partnermi slovenskej ODA Belgicko a Portugalsko (Mozambik), Švédsko, Nórsko a Rakúsko (Keňa) a Veľká Británia (Sudán). V Strednej Ázii, ktorá

je ďalšou prioritnou oblasťou slovenskej ODA, pôsobí viacero oslovených donorov, najmä Nemecko, Nórsko, Veľká Británia a Švédsko. Veľký záujem o trilaterálnu spoluprácu so Slovenskom v tomto regióne prejavil napríklad Izrael. Popri možnej spolupráci v Strednej Ázii sa Nemecko ponúklo vo všeobecnosti poskytnúť služby svojich zastupiteľských úradov v tých rozvojových krajinách, v ktorých ich Slovenská republika nemá. O financovaní konkrétnych rozvojových aktivít rokovalo MZV SR aj s Holandskom, Európskou komisiou a Stredoeurópskou Iniciatívou (SEI). Je preto reálne, že v krátkom čase nebudú spoločné slovensko-kanadské projekty len svetlou výnimkou z inak individuálneho prístupu donorov zo strednej Európy.

Politická deklarácia alebo reálny prínos?

Deklarovanie spolupráce Slovenska a Kanady v rozvojových krajinách pôsobí samozrejme efektne, najmä keď sa k tomu pridá finančný vstup kanadského donora. Slovensko-kanadská trilaterálna spolupráca má však oveľa dôležitejšie a presvedčivejšie implikácie.

Slovensko disponuje jedinečnými komparatívnymi výhodami, ktoré vyplývajú zo zložitého transformačného procesu poslednej dekády minulého storočia. Inými slovami, máme pozitívne i negatívne skúsenosti, ktoré by mohli využiť krajiny prechádzajúce v súčasnosti podobným vývojom. Vieme, čo môžeme a chceme rozvojovému svetu poskytnúť. Máme odskúšaný a overený recept. Čo nám však chýba, je rokmi vycibrený mechanizmus poskytovania rozvojovej pomoci. Chýba nám kuchynské vybavenie, bez ktorého napriek dobrému receptu nenavaríme. *Kanadská rozvojová agentúra* pôsobí od polovice minulého storočia v desiatkach rozvojových krajin. Má viac ako tisíc zamestnancov v Ottawe i v rozvojom svete a ďalšie stovky externých konzultantov. Spojením slovenského vedomostného potenciálu a kanadskej rozvojovej skúsenosti vzniká unikátna symbióza, z ktorej môže profitovať rozvojová krajina, ale aj obaja spolupracujúci donori. Aj tým je „trilaterálka“ atraktívna.

Summary:

Peter Hulényi: *Five Issues of Trilateral Cooperation*

More than two years ago the *Canadian International Development Agency* (CIDA) offered to the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia

a joint implementation of projects in a developing world. It took some time to create the mechanism of this so-called trilateral cooperation. Not everybody was enthusiastic about the whole idea. In spite of certain scepticism at the beginning, in June 2004, first Slovak-Canadian projects were launched. Slovakia became the first country from the “Visegrad Four” where the virtual term trilateral cooperation received finally its real form. It is good to know, that trilateral cooperation is not only a magic slogan, that is sufficient to pronounce and it works. It requires a lot of time and energy, but at the end of the day it is giving deserved fruits.

The article summarises first Slovak-Canadian experiences with a trilateral cooperation, where it begins and how applications are assessed and selected to fit both Slovak and Canadian sectoral and territorial priorities. The list of fifteen joint projects is enclosed.

At the same time the article indicates the lesson learned from this particular case could be a good inspiration for other donors. Some of them have been already approached through Slovak Embassies. The article concludes that the main effect from trilateral cooperation is not a political declaration or fund raising, but a linkage between development experience of traditional donor and knowledge potential of emerging donor.